

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Isagoge Ad Amorem Divinvm

Pennequin, Pierre

Antverpiae, 1661

4. Quomodo amor sanctus in bonum usum temporis incumbit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47132)

luntatis munitionem ingressus, hinc patientiâ & humilitate, inde Fide & Spe, velut auxiliaribus copiis succurrentibus plures exiguo tempore de adversario victorias reportat, quam dum longâ pace perfruitur: tum enim in terram prostratus velut succidaneam victimam se Deo offert, ac dein spe erectus hostem vltro lacessit, & ultima cum illo experi paratus, in Deo, qui omnia potest, eamque confortat, omnia se posse ostendit. Non amat Amor ille ea, quæ infestant: sed lubenter & fortiter patitur. *Quis enim, inquit S. Augustinus, dedit molestias, & difficultates pati? Tolerari eas jubes (Deus) non amari; nemo quod tolerat amat, etsi tolerare amat.* Felix ergo anima, quam Amor sanctus possidet, & regit, quæ & Pacis tempore cælestibus deliciis fruitur & bello furente, omniaque turbante, coronas immarcescibiles pugnando nanciscitur.

CAPUT IV.

Quomodo Amor sanctus in bonum usum temporis incumbit.

¹ *Temporis pretium mo-
scipitatis.* **N**Il tempore pretiosius esse in confesso est apud omnes, & tamen tanquam rem exigui mo-

menti, & curâ aliquâ indignam, videmus passim prodigi, & quasi ad arbitriû primò occupâtis exponi. Beatis in cælo degentibus, & nos suo pondere metientibus hæc focordia, & oscitantia videtur intolerabilis, qui cum sancta Mechtilde agentes familiariter, inter cætera dixerunt: Si homines pretium temporis, & quot uno die bono ejus usu meritorum cumulos exaggerare possent bene apprehenderent continuò ubi mane evigilarunt, in labores pro Deo incumbentes, nec momentum infructuosè præterlabi sinerent. Interrogati etiam apud inferos damnati, cujus pœnitentiâ potissimum tangerentur, responderunt non semel, amissi temporis. Angelus in Apocalypsi hominibus præteritum temporis persuadere volens, Dei que in cœlo hominibus ad promerendam beatitudinem concedendo insignem munificentiam, levatis in cœlum manibus jurat per Deum viventem in sæcula: *Quia tempus amplius non erit:* hoc est, tanto tamque singulari hominibus concessio beneficio Deus finem imponet.

Spiritus sanctus in sacris paginis, & ex illo sancti Patres velut tubæ personantes, passim, verbisque gravibus diligentiam in tempore bene collocando instanter commendant: S. Basilius ad instar

²
De SS.
Patribus.

Qq 3 tor-

torrentis præcipitanter labi demonstrat, ex quo nisi actionum tuarum viridantia præta sedulo irriges, frustra à id facere voles, cum effluerit. Beatus Ephrem in idem conspirat. Sanctus verò Ambrosius tam palpabilem Christianorum fœcordiam deplorat, qui tempus, quo sibi domicilium pulcherrimum in cœlis ædificare possunt, vitæ præsentis nugis & bullis consecrandis impendunt.

Serm de
triplici en-
stosa.

Sed audiamus fusiùs contra hanc vœcordiam declamantem S. Bernardum: Volat, inquit, tempus irremediabile & non advertit insipiens, quid amittat; tempus nimirum, quod ad agendam pœnitentiam, ab obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miseratio conditoris elargitur. Sanctus verò Augustinus seriò monet, ut fortunarum potiùs jacturam facias, quàm temporis. Quando, inquit, aliquis tibi infert litem, perde aliquid, ut Deo vaces, non litibus, id enim quod perdis, pretium temporis est: sicut enim das numos & panem emis & ita aliquid amittis, & aliquid acquiris, sic perde numos, ut emas tibi quiete, id est tempus vacandi Deo; hoc est enim tempus redimere.

Serm. 29.
de verb.
Domini.

3.
De Philo-
sophorù
judicio.

Philosophi aliique ex gentibus prudentioribus, etsi fide nò fuerint illustrati, solo naturæ lumine pretium temporis plurimum appen-

derunt. Theophrastus nullam meliorem parcimoniam, quàm temporis; nullam etiam lamentabiliorrem jacturam esse dicebat. Plinius cum nepotem otiosè ambulantem videret, severè illum reprehendit, quòd rem pretii inestimabilis quasi per lusum perderet. Alter interrogatus cur fletet, amissionem temporis inter præcipua se deslere respondit; ait enim:

*Damna fœo rerum, sed plus fœo
damna dierum:*

*Rex poterit rebus succurrere, nemo
diebus.*

Diu se fuisse, sed parum vixisse, agebat Simonides, quòd tempus amissum pro vitæ parte deperditâ numerat. Sed qui supra cæteros temporis naturam, & pretium melius pervidit, & luculentius commendavit, est Seneca, qui cum in Epistolis, tum in libro de brevitate vitæ summam temporis avaritiam, & in ejus usu singularem vigilantiam inculcat; quia, inquit, *multa etiam diligentissimis pereunt;* & sicut habere videtur alas ut avolet, vellet nos etiam penas assumere ut illud assequamur, & nostrum velut captivum compedibus injectis abducamus. Illos verò severa castigatione dignos existimat, qui tam facile ab aliis temporis partem postulant, & pariter eos qui concedunt; *Tempus, inquit, quasi nihil peritur,*

& quasi nihil datur. Si bursam numis gravem aliquis à te peteret, negares, & tempus rem pretiosiorrem pecuniâ postulanti liberaliter donas, & lusu ac otio inutiliter absumis.

Amor sanctus, qui suis clientibus lampadem præluceat, longè aliam eorum animis temporis æstimationem injicit, ac primò de præteritorum dierum malo usu pœnitentiam & dolorem exprimit, & ad remedium in ipso vestigio adhibendum excitat: ne sit de illorum numero, qui damna sua deplorant, nec emendant. *Multa*, inquit Petrarcha, *stetur amissio temporis; sed culpa tacetur.* Itaque pro conditione personarum remedia consignat: aliqui enim negotia omnia serialisque occupationes fugiunt, & dies totos pro libertate comburunt: alij muneribus publicis occupati, non tam sibi, quàm Reipublicæ serviunt: alij, ut famuli & ancillæ, alieno viuunt arbitrio; aliorum verò promiscua est temporis elocatio. Quomodo hos omnes in tēpore bene collocando Amor instruat, videamus. Ac primorum quidem morbo mederi, res magnæ est operæ, & difficultatis. Videbis hominem libertati assuetum & dies integras uni, quam adorat, voluptati immolantem, qui manè dum surgit incertus quid diem istum sit transacturus, in varia ludicra o-

culos conjicit, venationem, sphaeristerium, comessationes, visitationes, familiarium, & quid sit electurus, deliberat; dices belli ducem de rebus magni momenti sollicitum: sæpè re nullâ constitutâ domo egreditur, amico primùm obuiò aut spectaculo in plateis occurrenti aures & oculos commodat, & ut scopulo adhærescit. Miser sanè & miserabilis, & periculorum incautus, dū dæmonis vigilantis retibus se ultrò exponit, quæ palabundo nullo negotio solet præstruere, remq; pretiosissimam, tempus scilicet, transeuntium pedibus velut proterendam & conculcandam præbet. Longè meliùs cum hoc hominum genere ageretur si vel tantillum in Amoris sancti disciplinam se traderet, doceret ille temporis pretium, & fugam, de quæ illo ejusque usu ad momentum reddendam exactissimam rationem, tum ad ejus per horas singulas & actionum vicissitudines distributionem accuratè conficiendam vrgeret, quæ exacta & prudens esset, & constans simulque varietate suâ voluptati deserviret, & utilitati.

Primò exactam esse juberet, quandoquidem Spiritus sanctus Eccles. 14. ita velit: *Ne defrauderis à die bono, & pericula boni doni non te prætereant.* Quæ verba licet ad avaritiæ deditos dirigi potissimum viden-

Plus usus
ab amore
regitur.

De Re-
medio u-
triusque
fort.

videantur, ad temporis tamen prodigos etiam pertinet Sanctorum Patrum iudicio, qui alia etiam à Christo Apostolis dicta accommodant: *Colligite fragmenta ne pereant*: quod minimarum temporis partium & quasi fragmentorum, non minus quam panum habendarum ratio videatur. Non negligit auri vel argenti segmenta aurifaber, quia ex eorum neglectu damnum posset emergere: hinc hominis socordiam, qui parva lucra non curat, hac comparatione suggillat S. Anselmus: Negligentes, inquit, imitantur pauperes insipientes: si quidem pauper inspiens, cum obolum acquirit, aut aliud quid parvi munusculi, dicit: Ad quid illud tantillum servarem? non propter hoc dives ero; expendam itaque hoc in pomis, aut nucibus, aut qualibet alia re mihi delectabili: non enim illud custodiendo sollicitus haberi volo. Sic stolidus dum parvipendit minora, nunquam proficit ad majora: sapiens autem pauper, parva quæ nanciscitur, custodit, & quo minus se habere considerat, eò magis retinere desiderat, quatenus ex parvulorum congerie, ad majora queat quandoque pertinere. Et quidem utcumque tolerabilis videri posset tã supina negligentia, si in tribunali divino ad examen vocanda non esset, & severe castiganda. At nõ abibit sine

In similit.
c. 155.

discussione momentum, sicut nec verbum otiosum, & cum peccata omissionum alia longè superent, & virorum sanctitate doctrinæque præstantium opinione crescant in immensum, videtur merito homini prudenti eorum peritescenda inquisitio, atque discussio. *Propter malitiam tuam, & propter infinitas iniquitates tuas*, ajebat Jobo Eliphaz Themanites, ubi S. Thomas de peccatis omissionis infinitatē illam interpretatur; hinc cum Episcopum virum probum in extremis agentē adisset Cardinalis doctus simul & sanctus, rogassetque quæ animo valeret; respondissetque ille: Bene, nullius enim inquit, peccati, quod sanguine Christi abluere non sum conatus, me remordet conscientia. Bene habet, inquit Cardinalis, & verum teloqui arbitror, si de peccatis commissionis agitur; sed si de peccatis omissionis examen Deus instituat, quid respondebis? Heu me! intulit ille, cum alto suspitio, & lacrymis: si omissiones meas appendere voluerit Deus, quò ibo? Ut ergò hoc tanti momenti periculū præcaveamus; accuratè tēporis etiam particulas suis officii virtutumque exercitationibus alligemus, ut per bonarum actionum sibi mutuo succedentium catenam dies totus abeat, nullisq; criminosis omissionibus vacet locus. Verum cum animo constemus

& c.

Moderatâ
contentione ani-
mi.

In vita S.
Brigitte.

Phil. 3.

6.
Studiorū
partitio.
de.

& corpore, quod naturâ contentione frangi delibitarique potest, moderamen prudentiæ accedat oportet, quæ viribus corporis labores mentis attemperet. Religiosum ex ordine Cisterciensi Robertum nomine, quem nimia animi applicatio de rationis usu deiecerat, apud S. Brigitam pro ejus valetudine deprecantem condemnat Deus, hæc in medium allatâ similitudine: Unus aliquis ad excolendam vineam conductus fuit, quæ eum plurimum dierum laborem exigeret, ille lucri captus cupiditate, totam culturam uno die voluit absolovere; ac nimiam laboris contentione in morbum incidens, & vineam majori ex parte incultam reliquit, & mercede fraudatus est: hoc scilicet damni intulit indiscreta cupiditas: ego tamen tuis precibus inclinatus hominem pristinae sanitati restitui.

Aures hæc præbendæ monenti Senecæ: *Inter se ista scilicet, quies & actio miscenda sunt, & quiescenti agendum, & agenti quiescendum; cum rerum natura delibera illa dicet tibi, se diem fecisse, & noctem.*

Ubi Deo consulto tempus tuum prudenter & exactè in partes secueris, easque rebus agendis assignaveris, tum ordinem istum Deo repræsentas, & ad illum constantè observandum gratiam

efflagita, ac cave ne sis ex eorum numero, quos depingit Gregorius Nazianzenus, comparatque statua se ad omnes transeuntes obvertenti, cothurno utriusque pedis communi, cribrationi ad omnem ventum accommodatæ: qui, ut ait S. Bernardus, nunc hoc volunt, nunc illud; nunc uno modo se exercent, nunc alio, *semper quod non habent cupientes, & quod habent fastidientes, & propterea in neutro proficientes.* Quod ex uno è tribus inconstantia fontibus oritur: vel ex impatientia laboris, quem supra vires assumimus, vel ex levitate naturæ, ut enim rectè notat idem sanctus; *pusillanimitas facit propositum relinquere, levitas, mutare vel denique ex naturæ nostræ ad vicissitudinem propensione: omnium enim rerum, inquit Aristoteles, vicissitudo est jucunda, quia quod semper est idem, in exuberentiam transit, & præsentem habitum corrumpit.* Hac animi nostri ad mutationem inclinatione ad labefactandam in rebus bene constitutis constantiâ utitur Dæmon, ac meliorum specie præsentia corrumpit, ordineque perturbato, pacem etiam animi & res agendas perturbat, & evertit: frænandi omnes impetus, & naturæ mutabilitas coercenda, imitandusque insignis, & à sancto Ephrem laudatus Eremita Athleta, Abrahamus, qui eundem temporis ordinem, actionumque cano-

R nem

Orat. de
S. Athana-
sia

In octopun-
ctis ad per.
6.
Non de-
fultoria
mutatio-
ne.

Serm. 44.
in parvis.

l. 1. R he-
toric. 238.

nem totis quinquaginta annis, quibus in eremo vixit, constanter tenuit.

7.
Ex divino
benepla-
cito,

Hic tamen aliud extremum vitandum, ne scilicet dum nullâ nostrâ culpâ actionum nostrarum series interrumpitur, continuo commoveamur animo; sed in Deum ipsum conjiciamus oculos, quem temporum & actionum nostrarum dispensatorem, moderatorem, & arbitrum agnoscimus, sequamurq; raptam hujus primi mobilis, & ejus motum non tantum vitæ, sed cujuslibet diei, imò & horæ cum tranquillitate cursum peragamus; sit nobis voluntas quovis ordine potior, illumque sancti Leonis ore dicentem audiamus: *Facite quod amate, amate quod facio*: ita fiet ut impedimenta vertantur in lucra, materiamque præbeant sacrificandæ Deo propriæ voluntatis.

8.
Ex publi-
cæ utilita-
tis ratio-
ne.

Accedamus nunc ad homines publicis Reip. muneribus mancipatos, qui sui juris non sunt, & accommodare se negotiis coguntur, non illa sibi, qui rerum agendarum importunitas dies non tam consumit, quàm lacerat: utque fontes publicos, quò ex illis plures hauriunt, eò magis commoveri, turbarique videmus; ita hujusmodi homines à mortaliu concursu, fluxuq; ac refluxu agitari, & in diversa volentes volentesq; rapi necesse est, quâ illis

temporis ratione ex amoris divini præscriptione assignabimus? nullam aliam, quàm eam ipsam, quam Reip. negotia exigunt, modo duo ad illam adferant, pacem mentis, & rectam intentionem: ad quæ comparanda duo alia multum conferent; si sanctorum virorum exemplo inter occupationum molem frequenter ad Deum mentem elevent, ut inde hauriant subsidium, unde totius boni manat principium: alterum, si considerationi tempus aliquod segregent atque in eo Scipionem Africanu imitetur, qui in matutino crepusculo se Capitolio includebat, ut de rebus agendis cum Jove tractaret; seu potius Carolum Quintum, qui manè duas horas integras in cubili secreto Deo precando consumebat, & cum illo totius imperij animique sui negotia communicabat. Rectè monet in sua Principis institutione S. Thomas, ut Princeps, & alius quivis publico serviens, considerationi quotidie tēpus aliquod assignet, ne gravissimis damnis improvisè emergentibus imparatus occurrat. In minori mundo, ait, homine scilicet, id est defectus considerationis, quod in majori mundo est defectus illuminationis: Tria sunt in majori mundo ab illuminatione, decor, directio, & securitas: deficiente illuminatione deficit decor, quia non vide-

9.
Exemplo
sanctorum

1. 5. 4. 4.
Respectio
ad eum
lectia.

10.
Scitum
Albani
respōdit

tur, & est confusio & inordinatio, & nulla securitas; sic est in homine, si desit consideratio. Atque hæc mala in maximis repouenda mihi videntur. Neque mihi nimiam occupationum congeriem aliquis objiciat: potissima etenim hominum occupatio in propriæ salutis procuracione consistit: *Quid enim prodest homini, ait Judicum Judex Christus Dominus, si universum mundum lucretur, anime verò sue detrimentum patiatur?* Quæ amentia, ita terrenis affigi, ut ad cælestia aliquantulum non respices? Ducem Albanum in conflictu Caroli Quinti cum Principibus Germanis Lutheranis, in quo Dux Saxoniz, & Langravio Hessiz victi, captique fuere, cum à Rege Fræciæ interrogaretur, an verè duo Soles tum in cælo paruisent, respondisse ferunt, ita se tum occupatum in prælio, cujus primos ordines ducebat in terris, ut ad ea quæ in cælo parebant, non attendere. quàm vereor ne plerique eorum, quos res publicæ ita captivos tenent, idem fateri aliquando & Christo rerum gestarum rationes reposcenti idem, sed serò, respondere cogantur, nempe se pro accessorio principale, pro mundi applausu animi culturam, pro terrâ cælum neglexisse. Non ita Moyses, qui populi numerosissimi gubernacione implicatus, ha-

bebat tamen selecta tempora, quo Deo utebatur familiariter, amore scilicet divino facem illi prælucente; quod tibi etiam accidet, si consiliis illius locum dederis.

Quod ad servos & ancillas ac mancipia, attinet quorum non tantum dies & horæ, sed & vita ad Dominorum decurrit arbitrium, felices illos vel eo nomine existimo, quòd à sollicitudine bene collocandi temporis, deque ejus usu reddenda aliquando supremo Judici ratione superiorum auctoritas eos liberet, nec tamen curandū illis sit quid agant, quam quomodo; an scilicet ex consilio Pauli, Dominis serviant ut Christo, & operibus suis amoris divini characterem imprimant. Ita fecisse magnos illos viros S. Paulinum, & Serapionem, quorum prior Episcopale pedum cum hortulani rastro, posterior vitæ solitariae tranquillitatem cum dura apud paganismo infectos Dominos servitute commutavit, habuerunt illud Apostoli monitum ante oculos: *Servite dominis, non tantum modestis, sed etiam dycolis.* & S. Paulinus quidem pretium servitutis obtinuit captivorum redemptionem: Serapion verò dominos suos ad Christi fidem & Christianam libertatem traduxit, & cum secundo homini Manichæi erroribus excæcato Lacædemone in mancipium se vendidisset, eum et-

R. r 2 iam

II.
Servorum
commoditas
pro
usu tem-
poris. E

10.
Scitum
Albani
responsum.

iam ab heresi liberu n sanæ fidei reddidit. Ita sancti viri in infirma hominum sorte constituti, sancti amoris ductu, sibi & aliis ad æterna lucra facienda non parum cominodant.

12.
Prorsus
ipsis com
moda.

Quicumque ad hanc abjectam conditionem à divinâ Providentiâ relegatus es, ne tu sublimis aliquando evades in cœlo, si Amorem sanctum hæc tibi monita suggerentem audis: primo laborem tuum Deo, ejusque gloriæ consecra, & quam exhibiturus es dominis obedientiam, ejus nomini & honori inscribe: interdum verò dum manus operi applicas, frequenter cœlo corinserere. quod expedite facies, si in opificio tuo, aut mandatis exequendis tranquillè procefferis. Legimus tuæ fortis homines media inter opera vel solis horis antemeridianis centies animam ad Deum elevasse: erant quidem eorum manus astrictæ alligatæque operi, sed animus amoris divini alas induerat, & velut sanctâ libertate donatus volitabat ad cœlum: non eadem sunt vincula corporis, & animi. *Si te, ajebat de sanctis Patribus unus aliquis, hostis in vinculis habeat, si mors instet, possunt hæc actus bonos impedire, sed non sanctos pioſq; cogitatus.*

13.
Putando
extremam
esse horâ
qua vivis,

Velim, ut apud animam reputes, si misso de cœlis ad te nuntio tibi Deus significaret te post

unum diem moriturum, velle tamen ut diem crastinum, qui vitæ tuæ ultimus futurus est, quotidianis opificij tui laboribus sedulo totum impendas, id opinor faceres, ut Deo morem gereres; quid tamen toto illo die agitates animo, quàm sæpè ad Deum, & cœlites Patronos tuos mentem attolleres, quos fidei, spei, charitatis & contritionis de totâ vitâ male, negligenterque transactâ actus congeminares? fac modò, quod tum faceres, & omnem crede diem tibi diluxisse supremum. Hoc agebat sancta Marcela, teste S. Hieronymo, & hæc industriâ ad Christianæ perfectionis culmen evasit. Hoc suo Lucilio commendatum voluit Seneca, dum ait: *Sic ordinandus dies omnis, tanquam cogat agmen, & consumat atque expleat vitam.* quin & Musonius è Philosophis Græcis non ignobilis id ad diem ex virtute agendum necessarium esse prædicabat. *Non est, inquit, præsentem diâ bene transigere, nisi qui proponit ut ultimam vitæ diem transigere.* Mirû est animos sola rationis & Philosophiæ luce collustratos tanti fecisse hoc arcanum, & quantum boni, & ad virtutem incitamenti in eo lateret, & pervidisse, & tam graviter mortalibus denuntiasse: unde ex Latinis sapientibus unus aliquis pro amissi hoc elogium sibi sumpsit, & ut alij imitarentur, suo

Horatius

Epiſt. 16.

I.
Lib. I.
Iacob.
Amor
git cor
na cor
moda.

suo Epitaphio inscribi voluit: *Id ago ut mihi instar totius vite sit dies: ut moriens vivam, vivo ut moriturus.* Adjungamus his pro temporis usu, nunquam poenitendi S. Caroli Borromæi cōsiliū, quod homini sibi à cubiculis, (qui ad hoc è lōginquo venerat) & familia illius nomen dederat, ut ejus monitis ad vitam beatam niteretur) de compendiosiori viā ad salutem postulanti vir sanctus tripartitā monitione suggessit. 1. diebus singulis Deo servire ferventer inciperet, tanquam hætenus nihil ab ipso actum esset. 2. conaretur semper Deum habere præsentem. 3. nihil aliud in omnibus spectaret, nihil prætenderet, præter Deum.

CAPUT V.

Quas leges Amor sanctus somno, corporis refectio- ni, labori manuum, & recreationi imponat.

DE Amore sancto dicere possum, quod de Virtute dixit S. Ambrosius: *Quid deest illi, qui illud bonum possidet, & habet sibi semper comitem, sociamq; virtutem, quem etiam quiescentem virtus propria non reliquit, non minus dormiens, quam vigilans gloriosus: cum enim*

Amor dominus est cordis, non minus actionibus naturæ, ut sunt somnus, comestio, & similes, suas leges imponit, quàm nobilioribus mètis functionibus. In his quàm illis formam & characterem suum imprimens, tantumque singulis attribuens temporis, quantum Dei voluntas, & divinæ gloriæ ratio exigere videantur.

Primo somnum ad solius necessitatis legem restringit, illumque tamquam actionum sanctarum hostem habet & duriter, ut plerosque Sanctorum hæc in parte admirandos potius, quàm imitandos videamus. Magnus Arsenius, licet antea deliciis aule assuetus, gravissimam tamen cum somno bellum gessit, adeo ut post diem noctemq; pervigilatas, tandem necessitate cōpulsus unicum horulam somno concederet, dicens: *Veni male serve. solitusque erat profiteri, quicumque inter veros, & germanos Eremitas accenseret vellet, illi ad quiescendum unius horulæ somnum sufficere oportere.* S. Bernardi contra hunc adversarium frequentes sunt querelæ, quem bonarum actionum, & meritorum mortem esse deprædicabat. S. Dominicus, & S. Franciscus Xavierius in templo coram Venerabili cum illo luctaturi prodibant in arenam, & vigilando ac orando tam diu dimicabant, donec incli-

Rr 3 nage